

การปรับตัวของหมอพื้นบ้านในการรักษากระดูกหัก : กรณีศึกษาหมอพื้นบ้าน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
AN ADAPTATION OF A FOLK HEALER IN FRACTURED BONE TREATMENT : A CASE STUDY
IN PHRANAKHONSRIAYUTTHAYA PROVINCE

ลีไพร พลอยทรัพย์ 4937943 LCCS/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์, ปรด., เสาวภา พรศิริพงษ์, ศศ.ด.,
พรทิพย์ อุศุภรัตน์, ศศ.ม., ณรงค์ อาจสมิติ, Ph.D.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของหมอพื้นบ้านในการรักษากระดูกหัก รวมทั้งขั้นตอน วิธีการรักษา และประสิทธิผลของการรักษา โดยเจาะศึกษาหมอพื้นบ้านรายหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีประสบการณ์การรักษากระดูกหักอย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 10 ปี และผู้ป่วยจำนวน 20 รายที่รับการรักษากระดูกหักจากหมอพื้นบ้าน รายนี้ โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม 2551- มกราคม 2552 ด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึกและสังเกตอย่างมีส่วนร่วม สำหรับ ประสิทธิภาพของการรักษาทางกายภาพประเมินจากการอ่านฟิล์มเอกซเรย์ก่อนและหลังการรักษาโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ส่วน ประสิทธิภาพด้านจิตสังคมประเมินจากผู้ป่วยด้วยแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวของหมอพื้นบ้านมีแรงผลักดันจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งมีอิทธิพลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบัน จากการที่มีคนภายนอกชุมชนมารับรักษาเพิ่มมากขึ้น และผู้รับบริการมีความคิดแบบ วิทยาศาสตร์มากขึ้น ประกอบกับนโยบายของรัฐที่ออกกฎหมายควบคุมให้หมอพื้นบ้านเข้าสู่ระบบการแพทย์ที่เป็นทางการ เหล่านี้ เป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้หมอพื้นบ้านต้องปรับตัวและการรักษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป สำหรับปัจจัยภายในนั้น บุคลิกลักษณะของหมอพื้นบ้านที่เป็นคนช่างสังเกต ชอบเรียนรู้ และชอบช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งประสบการณ์ด้านการแพทย์แผน ปัจจุบันที่ได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมและเรียนรู้ เป็นแรงผลักดันอีกทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวของหมอพื้นบ้านรายนี้ ส่วน วิธีการและรูปแบบในการรักษากระดูกหักนั้น หมอพื้นบ้านได้มีการนำจุดเด่นและศาสตร์ความรู้ของการแพทย์แผนปัจจุบันมาปรับใช้ ในเรื่องของ การจัดสถานที่ ขั้นตอนการรับบริการ การประเมินอาการบาดเจ็บและเทคนิคการดัดกระดูก แต่โดยรวมการรักษาส่วนใหญ่ ยังคงใช้ศาสตร์การแพทย์พื้นบ้านเป็นหลัก ทั้งภูมิปัญญาพื้นบ้าน ความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ และการคิดแปลงวัสดุในท้องถิ่น มาใช้ในการฟื้นฟูสภาพให้กับผู้ป่วย

สำหรับประสิทธิผลของการรักษาทางกายภาพพบว่า หมอพื้นบ้านสามารถรักษาได้ผลดีในตำแหน่งกระดูกไหปลาร้าหัก และกระดูกแขนขาหักลักษณะเป็นเส้นตรง ส่วนที่รักษาได้ผลไม่ดีนักได้แก่ กระดูกหักบริเวณข้อ กระดูกต้นแขน ต้นขาหัก และกระดูกปลายแขนที่หักเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งไม่ต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ที่หมอพื้นบ้านไม่ได้นำการแพทย์แผนปัจจุบันมาปรับใช้ ส่วนประสิทธิผลด้านจิตสังคม พบว่าผู้ป่วยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกๆ ด้าน ทั้งสถานที่ ค่าใช้จ่าย การ ให้บริการ กระบวนการรักษาและผลการรักษา

อย่างไรก็ตามการที่หมอพื้นบ้านปรับตัวโดยนำความรู้ด้านการแพทย์แผนปัจจุบันมาใช้ แม้ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผล ในการรักษาทางกายภาพอย่างชัดเจน แต่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ป่วยในแง่ที่ทำให้หมอพื้นบ้านทราบถึงข้อจำกัดและข้อควรระวัง ในการรักษา อีกทั้งสามารถประเมินภาวะความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ป่วยกระดูกหัก ซึ่งช่วยลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังการ รักษา นอกจากนี้การปรับเอารูปแบบบริการบางอย่างของการแพทย์แผนปัจจุบันมาใช้ ทำให้ผู้ป่วยมีความพึงพอใจและเชื่อมั่นในตัว หมอพื้นบ้านมากขึ้น อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ป่วยและคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ควรมีการศึกษา ขยายผลต่ออย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของหมอพื้นบ้านที่เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : การปรับตัว / หมอพื้นบ้าน / กระดูกหัก / ประสิทธิภาพด้านกายภาพ / ประสิทธิภาพด้านจิตสังคม

AN ADAPTATION OF A FOLK HEALER IN FRACTURED BONE TREATMENT :
A CASE STUDY IN PHRANAKHONSRIAYUTTHAYA PROVINCE

SEEPRAI PLOYSAP 4937943 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : KWANCHIT SASIWONGSAROJ, Ph.D.,
SAOWAPA PORNSIRIPONGSE, Ph.D., PONTHIP USUPARAT, M.A.,
NARONG ARDSMITI, Ph.D.

ABSTRACT

The objective of this study was to investigate the factors affecting adaptation of modern medical practices by a folk healer in treating fractured bones as well as procedures, steps and effectiveness of the treatment. The study focused on a healer in Ayutthaya Province, Thailand with over ten years of experience and 20 patients. The data were collected from May 2008 to January 2009 by in-depth interview and participative observation. Physiological effectiveness was evaluated using pre- and post-treatment x-ray films by orthopedists. Socio-psychological effectiveness was evaluated using a questionnaire.

The research findings revealed that the adaptation was due to both external and internal factors, as well as an opportunity to participate in modern medical training. Strengths of modern medicine were incorporated into the treatment. In general, traditional medicine was mainly used, incorporating folk wisdom, superstitious beliefs and application of local materials for rehabilitation.

For physiological effectiveness, folk healing of fractured bones was effective in clavicle fracture and simple fracture, but ineffective in fracture of proximal humerus, proximal femur fracture and distal radius or ulna. This finding was consistent with the other studies. Regarding socio-psychological effectiveness, patients were satisfied at a high to highest level with the venue, expenditure, service, treatment methods and healing results.

Although modern medical knowledge was adapted, the physiological effectiveness was not obvious. One benefit to patients was that healers realized their restrictions and took precautions, enabling them to assess possible risks and reduce post-treatment complications. Applying certain aspects of modern medicine could enhance patients' satisfaction and trust in folk healers. It is recommended that to maximize benefits for patients and to preserve this folk wisdom, further systematic investigation must be carried out to better promote and develop the roles of folk healers.

KEY WORDS: ADAPTATION / FOLK HEALER / FRACTURED BONES /
PHYSIOLOGICAL EFFECTIVENESS / SOCIO- PSYCHOLOGICAL
EFFECTIVENESS